

המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבבי משכן אבנה

עמוד א'

מלחמה - אתחלתא דגאולה (מגילה י"ז ע"ב)

האזינו תשפ"ד 014

שלום בשעת מלחמה

במבט הפנימי לעיל (006) הוסבר בהרחבה שפנימיות ותכלית המלחמות מימות עולם הוא –ה'שלום'. בפרט במלחמה האחרונה שבו יבוא משיח צדקינו בסופה, ויפרוס 'סוכת שלום עלינו'. ומשום כך 'פותחים בשלום'.

במבט הפנימי שלפנינו נבאר שגם במהלך המלחמה עצמה נדרש לכלול בתוכה את מידת השלום.^א

וקראת אליה לשלום – אין פותח אלא בשלום

כתוב בספר דברים (כ, י - יב)

כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּ לָּהּ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לְךָ לְמִסַּע וְעַבְדֶּיךָ: וְאִם־לֹא תִשְׁלַח עִמָּךְ וְעָשִׂתָּה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרְתָּ עָלֶיהָ:

בפשטות נראה שהפסוק מדבר על השלום שקודם למלחמה – וקראת אליה לשלום, והקריאה לשלום באה על מנת למנוע מלחמה.^ב וכן לכאורה נראה מדבריו של ר' יוסי הגלילי שאמר (מסכת דרך ארץ פרק שלום הלכה יד) וז"ל גדול הוא השלום, שבשעת מלחמה אין פותח אלא בשלום שנאמר כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם, עכ"ל.

שלום – בנתיבות המלחה

אולם מצאנו בחז"ל, שאף בשעת המלחמה עצמה נצרך השלום, כמובא בספרי (דברים פרשת שופטים פיסקא קצט) וז"ל וקראת אליה לשלום, גדול שלום שאפילו מתים צריכים שלום, גדול שלום שאפילו במלחמתם של ישראל צריכים שלום, עכ"ל. וניתן לדייק מדברי הספרי, שלא נאמר גדול השלום ש'קודם המלחמה', אלא דייקא בחרו חכמינו לומר; גדול השלום 'במלחמתם', דהיינו שבמהלך המלחמה עצמה – גדול הוא מעלת השלום ודו"ק.

וכן מצאנו עוד בדברי המדרש (תנחומא פרשת צו סימן ה) וז"ל כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם (דברים כ, י), לִכְךָ דְרָכֶיךָ דְרָכֵי־נְעָם וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם (משלי ג יז), עכ"ל. כלומר שמילת 'כל' בא לרבות, שגם בנתיבות המלחמה צריך שהיו בהם – שלום.

שלום – ולכן אין להרעיבה, להצמיאה, ולהמיתה מיתת תחלואים

והיות שנדרש בשעת המלחמה מידת השלום, מתרבים דינים שונים באופני הלחימה. כמ"ש במדרש תנאים (דברים פרק כ) וז"ל לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְלֹא לְהַרְעִיבָהּ וְלֹא לְהַצְמִיאוּהָ וְלֹא לְהַמִּיתָהּ מִיַּתַּת תַּחְלוּאִים, עכ"ל.

^א עין גור אריה (דברים כ, י).

^ב כדברי הרמב"ם הידועים (מלכים פ"ו ה"א) וז"ל, אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה, עכ"ל.

המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבי משכן אבנה

עמוד ב'

מלחמה - אתחלתא דגאולה (מגילה י"ז ע"ב)

האזינו תשפ"ד 014

ועת שלום - בכל העתים

זוג אחד מהכח עיתים ששלמה המלך מונה בקהלת (קהלת ג, ח) הוא - עת מלחמה ועת שלום. והרחיבו חז"ל (קהלת רבה פרשה ג) להסביר וז"ל עת מלחמה בשעת מלחמה ועת שלום בשלום, עכ"ל. והרי שלא אמרו עת שלום בשעת שלום, כדוגמת בן זוגו - עת מלחמה בשעת מלחמה, אלא אמרו ועת שלום - בשלום. והטעם לכך הוא, היות שלום נצרך בכל העתים, לרבות בעת מלחמה. וכן כתב להדיה הצרור המור (פרשת נשא) וז"ל אמר עת מלחמה ועת שלום. ר"ל שיעשה שלום לנו עם כל העתים, עכ"ל.

ועת שלום - השכינה הקדושה, והיא תנצח את ה'עת מלחמה'

ובעומק יותר, ביאר הרמח"ל (מאמר הגאולה ד"ה וענה) את פנימיות ה'עת מלחמה ועת שלום, וז"ל במקום שנמצא השלום הנה בצד הקדושה, נמצאת כנגדה המלחמה בצד הטומאה, ועל זה הסוד נאמר עת מלחמה ועת שלום, כי לילית היא 'עת מלחמה' והשכינה הקדושה היא 'עת שלום' עכ"ל.

ותן דעתך, שמחד ב'עת מלחמה', העת שייך לטומאה. ומשום כך אנו מנסים להחליש את הטומאה והאיסורים הנובעים ממנו. על ידי שמתירים את האיסורים, כגון אשת תואר שהותרה, וכן הותר להם במלחמה לאכול קדלי (כתלי) דחזירא (חולין, יז.).

אולם מאידך העבודה היא לגלות את הקדושה הטמונה בתוך המלחמה עצמה. ולכן נצרך שלום במהלך המלחמה עצמה. והסבר העניין הוא, שהרי בשלום נמצאת השכינה הקדושה (כדברי הרמח"ל לעיל), וכאשר מגלים את מידת השלום במלחמה מתעוררת השכינה הקדושה במלחמה, והיא היא גופא מכניעה ומנצחת את מלחמה.

עת שלום בעת מלחמה - סוד כללות ההפכים

וכנודע שורש הכל ותכלית הכל היא כללות ההפכים, שהוא סוד עץ החיים. כמ"ש הרמח"ל (אדיר במרום, מאמר רישא וסיפא ד"ה ובתוך הגן) וז"ל, שהוא (עץ חיים) כללות כל ההפך עכ"ל. וזהו סוד השלום בשעת מלחמה, לכלול ההפכים. ועי"ז המלחמה נכללת בשלום, היפך עץ הדעת, שיש בו טוב ורע נפרדים, מלחמה נפרדת מן השלום. וזו סוד הקדושה!

^א ועין ויקרא רבה (פרשת צו) וז"ל ר' מני דשאב ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי גדול שלום שכל הברכות וטובות ונחמות שהקב"ה מביאן על ישראל חותמין בשלום בק"ש פורס סוכת שלום בתפלה עושה שלום בברכת כהנים (במדבר ו) וישם לך שלום, עכ"ל.

^ב אולם עין ברמב"ם הלכות מלכים (פ"ח, ה"א), וע"ע ברמב"ן (דברים ו, י). ולביאור מחלוקתם עין בהת"ס (חולין ס) ואכמ"ל.

^ג עין שם משמואל (פרשת מצורע) וז"ל הא דהתורה התיירה ע"י כיבוש אפילו כתלי דחזירי יש לומר דאפי' בכתלי דחזירי יש נמי חלקי היתר שנתערבו, אבל חלקי האיסור רבין עליהם ואסירי, אך ע"י כיבוש שחלקי הסט"א שבהם נעשים כבושים תחת יד ישראל, שוב מתגברין חלקי הטהרה שהיו בהן שהיו עד הנה כבושין תחת חלקי הסט"א שהיו מתגברין עליהם מחמת רובן, ויקץ כישן ומצא מין את מינו וניער, ומעתה חלקי הטהרה גוברין על חלקי הטומאה ומותרין, עכ"ל.

^ד ועין צרור המור (פרשת אחרי מות) וז"ל יש עתים לטובה ועתים לרעה. עתים לשלום ועתים למלחמה. עתים לאהבה עתים לשנאה. לפי שהיא להט החרב המתהפכת, עכ"ל.

^ה עין שפע טל שער א' פ"ב ד"ה ומה שאמרנו וכו'